

mag. Nives Nared
Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska 48, 1000 Ljubljana

Ljubljana, 29. marec 2006

Zadeva: Stališča in predlogi Fokusa za napovedani DNR II

Spoštovani!

Približuje se čas, ko bo morala Slovenija predstaviti drugi državni načrt razdelitve (DNR) emisijskih kuponov. Izkušnje iz prvega procesa oblikovanja DNR so pokazale, da se moramo še marsičesa naučiti in zato vam želimo predstaviti nekaj naših pogledov in predlogov. Upamo, da vam bodo koristili pri oblikovanju bolj kakovostnega DNR kot je bil prvi.

Čas velikodušne delitve kuponov je mimo.

Celotna količina kuponov, ki jo država razdeli v okviru DNR je ključen kriterij za varstvo okolja. Prvo razdeljevanje kuponov je pokazalo, da so skoraj vse države razdelile več kuponov, kot bi bilo potrebno. Takšno razdeljevanje je bilo morda pametno z vidika omogočanja konkurenčnosti podjetjem, kot izredno nespametno dejanje pa ga je mogoče obravnavati z vidika podnebnih sprememb. Znanstveniki nas opozarjajo, da sedaj življenje v svetu, kjer so izpusti TGP omejeni, ni več vprašanje, temveč dejstvo. Ker ni mogoče domnevati, da bodo podjetja v bližnji prihodnosti delovala v svetu, kjer ni ovir za TGP, je dodeljevanje kuponov na podlagi napihnjenih projekcij nespametno. Prej ko se bodo podjetja navadila, da delujejo v okolju, kjer emisije TGP niso dovoljene, prej bodo lahko gradila konkurenčnost na nizkoemisijem poslovanju. Razdeljevanje prekomerne količine kuponov zato podjetjem lahko prinese več škode kot koristi.

Evropska komisija ugotavlja, da bo tudi za Slovenijo potrebna 'večja uporaba EU ETS, da se bomo lahko do popolnosti zavedali potenciala trgovanja z emisijami'. Trgovanje z emisijami se bo v EU nadaljevalo ne glede na rezultate svetovnih pogajanj o prihodnjem boju proti spreminjanju podnebja, kar pomeni, da bo evropska industrija primorana iskati rešitve za nenehno zmanjševanje svojega vpliva na podnebje. Če smo v procesu oblikovanja DNR I bili velikodušni, je sedaj čas, da podjetja začnemo realistično pripravljati na iskanje možnosti za zmanjšanje emisij TGP.

Zato vas pozivamo, da v DNR II velikodušnost pri dodeljevanju kuponov nadomestite z odločnim vodenjem podjetij v čas zmanjševanja izpustov. To je v prvem postopku DNR v javnosti obljubil tudi predstavnik MOP.

Zanesljivost podatkov in projekcij prihodnjih izpustov mora biti zagotovljena.

V prvem procesu razdeljevanja emisijskih kuponov je resen problem predstavljala nezanesljivost in netransparentnost podatkov, na katerih je temeljila razdelitev. Podoben problem je bila nezanesljivost in netransparentnost projekcij prihodnjih izpustov.

Pozivamo vas, da za povečanje transparentnosti podatkov v procesu oblikovanja DNR II vzporedno s podatki, ki so bili osnova za razdelitev kuponov v prvem obdobju, objavite tudi podatke, ki so do uvedbe trgovanja z emisijami služili za določanje CO2 takse. Pojasnilo, da sta seriji podatkov neprimerljivi zaradi različne metodologije zbiranja podatkov prispeva k povečanju nestransparentnosti podatkov o zgodovinskih emisijah in dvomov vanje.

Prav tako naj bodo podatki za drugi krog razdeljevanja preverjeni s strani neodvisnega revizorja.

Kot je bilo že navedeno, danes več ni mogoče domnevati, da bodo podjetja delovala v svetu, kjer ni ovir za izpuste TGP. Neutemeljena napihovanja projekcij so zato nesmiselno metanje peska v oči in pozivamo vas, da tega ne dopuščate v drugem DNR.

Predstavi naj se tudi podatke o izpustih iz leta 2005 in sicer takoj, ko bo to mogoče. Podatki iz 2005 bodo namreč jasno pokazali, ali so bile dodeljene količine primerne, ali pa je vlada brezplačno razdelila podjetjem preveč kuponov, katerih trenutna vrednost je okoli 20 EUR.

Rezerve za nove vstopne naj ne bodo dodatni vir brezplačnih kuponov.

Novi vstopi po sedanjem sistemu razdeljevanja kuponov na osnovi zgodovinskih emisij potrebujejo posebna pravila, saj zanje zgodovinski podatki o emisijah ne obstajajo. Čeprav to novim vstopom onemogoča enakopravno pozicijo napram že obstoječim napravam, je najboljši pristop, da te naprave kupone kupujejo na trgu. To namreč ustvarja največjo spodbudo za upoštevanje CO₂ emisij v fazi načrtovanja nove investicije. Res je sicer, da bi bilo potrebno novim vstopom, za katere je moč domnevati, da so emisijsko manj potratni, omogočiti enostaven vstop na trg s pomočjo rezerve, toda žal se je oblikovanje rezerv izkazalo za prekomerno razdeljevanje kuponov. Zato zagovarjamo stališče, da morajo novi vstopi kupone kupiti na trgu.

Glede na to, da večina pogovorov o ureditvi vprašanja novih vstopov v tem trenutku predvideva rezerve za nove vstopne, je potrebno doseči vsaj to, da je rezerva stimulativen element za zmanjšanje emisij CO₂. Cilj zmanjšanja emisij je postavljen neodvisno od tega, koliko virov emisij je razpršenih po državi. Če se zgradijo nove naprave, ki emitirajo CO₂, to ne sme voditi k povišanju emisij na nacionalni ravni. Vsako povišanje emisij v industrijskem sektorju mora biti uravnovešeno z zmanjšanjem emisij v drugih sektorjih. Zato mora biti rezerva za nove vstopne izvzeta iz skupne količine kuponov v sektorju, ki ga zajema ETS, ne pa da se tej količini še doda.

Raba rezerve je lahko bolj stimulativen, če se kuponi prodajo na avkcijah ali pa jih razdelimo na osnovi BAT in za proizvod specifičnega benchmarkinga. Če povpraševanje presega rezervo, naj novi prišleci kupijo kupone na trgu. V primeru, da rezerve po koncu trgovalnega obdobja še vsebujejo kupone, morajo biti le-ti uničeni in ne prodani na avkciji. Poplaviti trg z brezplačnimi kuponi, ki ne ustvarjajo zmanjšanja emisij, ne koristi podnebnju, poleg tega pa bi to verjetno znižalo cene kuponov in tako dalo napačen finančni signal na trgu.

Avkcija je edino pravično merilo delitve.

Medtem, ko imajo vsi kuponi monetarno vrednost, bodo samo tisti, ki so potrebni poleg brezplačne razdelitve, za napravo predstavljali strošek. To bistveno zmanjša spodbudo za zmanjševanje emisij. Zato vas pozivamo, da v največji možni meri, ki jo dovoljuje smernica, v DNR II izkoristite možnost avkcije. V prihodnosti mora biti omejitev avkcije odpravljena in ta mehanizem razdelitve mora postati glavno sredstvo razdelitve.

Avkcija je najboljša rešitev tudi zato, ker študije kažejo, da podjetja, ki sodelujejo v ETS, breme trgovanja prenašajo na kupce. Na kupce ne prenesejo le bremena tistih kuponov, ki so jih morali dokupiti, temveč se obnašajo, kot da so morali vse kupone plačati. To poveča možnosti za povečanje dobička, za podnebje pa ima napačen signal. Avkcija takšen prenos stroškov na kupca upraviči, poleg tega pa da signal, da je uničevanje podnebja potrebno plačati.

Benchmarking je druga najboljša alternativa. Da bi zagotovili spodbudo za zmanjšanje emisij, mora biti benchmark specifičen za vsak izdelek in meriti mora intenzivnost ogljika.

Benchmark mora biti določen na osnovi najboljše razpoložljive tehnologije za posamezen proces, ne pa na osnovi povprečnega delovanja obstoječih naprav. Preverljivost in transparentnost sta pomembna dejavnika pri razdelitvi glede na benchmark.

Poudariti želimo še to, da mora biti upravljalcem naprav jasno povedano, da bo razdelitev med posamezne naprave za obdobje 2008 – 2012 temeljila na istih podatkih kot razdelitev za obdobje 2005 – 2007. V kolikor to ne bo doseženo, se lahko ustvari spodbuda, da večje

emitiranje emisij v letih 2005 in morda 2006 lahko omogoči več kuponov za naslednje obdobje.

Prostovoljno vključevanje v trgovanje: izogibanje CO2 taksi ali zmanjšanje emisij?

DNR I je ponudil možnost, da se v trgovanje vključijo tudi naprave, katerih vhodna toplotna moč je med 15 in 20 MW. Načeloma si želimo, da bi bilo v trgovanje vključenih čim več naprav in sektorjev, vendar v specifičnem primeru Slovenije temu ni tako. DNR I ni primerno pojasnil, kakšne so konkretne pridobitve zaradi dodatno vključenih naprav. Pozivamo vas, da v DNR II onemogočite prostovoljno trgovanje, ali pa vsaj onemogočite poljuben vstop in izstop iz trgovanja. Podjetja, ki so se odločila za vstop v trgovanje so se izognila plačevanju CO2 takse, ni pa mogoče dokazati, da so skozi trgovanje res zmanjšala svoje izpuste. V kolikor prostovoljno vključevanje ne bo odpravljeno, prosimo, da DNR II vsaj pojasni, kakšne so okoljske pridobitve prostovoljnega vključevanja v trgovanje in jih s podatki izpustov iz prostovoljno vključenih podjetij tudi dokaže.

Prožni mehanizmi so lahko le pomoč domačemu zmanjševanju emisij.

Po kjotskem protokolu je uporaba prožnih mehanizmov lahko zgolj dopolnilo domačim naporom za zmanjšanje emisij TGP. Dejstvo, da je raba teh mehanizmov dovoljena v EU ETS, je razlog za skrb o 'dopolnilnosti' rabe prožnih mehanizmov. Uporabo prožnih mehanizmov znotraj trgovanja z emisijami je potrebno strogo omejiti, saj je lahko sicer kršeno načelo dopolnilnosti na ravni države (če npr. pride do nakupovanja AAU s strani države, poleg tega pa še podjetja uporabljajo prožne mehanizme, lahko skupna raba teh orodij preseže pomen 'dopolnilnih' ukrepov).

Pozivamo vas, da DNR II opredeli odstotek dovoljenje rabe kreditov iz prožnih mehanizmov za vsako napravo posebej. Opredelitev deleža na ravni celotnega trgovalnega sektorja ni pravična, saj bi tako bilo nekaterim podjetjem omogočeno prekomerno uporabljanje prožnih mehanizmov in s tem kršitev načela dopolnilnosti.

Nadalje vas pozivamo, da je raba prožnih mehanizmov strogo nadzoruje. Okoljska prijaznost in trajnostnost projektov iz prožnih mehanizmov je pogosto zelo vprašljiva. Veliki jezovi za hidroelektrarne imajo grozovite učinke na lokalno okolje in družbo, sajenje hitro rastočih gozdov nima trajnostne komponente, prav tako ne proizvodnja elektrike iz biomase, ki ni lokalno dostopna. Da bi spodbudili predlagalce projektov k bolj trajnostnemu oblikovanju projektov, so številne okoljske organizacije podprle oblikovanje t. i. Zlatega standarda za projekte CDM. Zato pozivamo, da zagotovite, da bodo vsi CDM krediti oz. CER, ki vstopajo v sistem EU ETS certificirani po Zlatem standardu. Podobni kriteriji naj veljajo za projekte skupnega izvajanja.

Pogled v prihodnost daje gotovost.

Po hitrih ugotovitvah študije o ETS, ki jo je naročila Komisija, je mogoče sklepati, da je dolgoročnost načrtovanja zelo cenjena s strani tako podjetij, ki trgujejo, kot tudi s strani ostalih deležnikov. Čeprav direktiva tega ne predpisuje izrecno, vas pozivamo, da DNR II vsaj okvirno predstavi smernice za prihodnja obdobja. To je predvsem pripravno za upravljalce, saj se lahko tako že danes začno pripravljati na potrebne investicije za prihodnost ter v načrtovanje svojega poslovanja lahko vključijo pričakovanja glede dolgoročnejših trendov.

Naj se sodelovanje javnosti tudi v drugem krogu ne sprevrže v farso.

V prvem procesu priprave DNR sta bila sodelovanje javnosti in preglednost procesa izjemno vprašljiva. Čeprav je bilo javnosti omogočeno komentiranje, je bilo to močno omejeno pod vplivom privilegiranega položaja, ki so ga v procesu uživali upravljalci naprav. Če bo vpliv upravljalcev tudi v drugem procesu tako močan, kot je bil v prvem, in bodo njihove želje tako prijazno upoštevane, kot v DNR I, bo rezultat nesprejemljiv. Predpisi o vključevanju javnosti in transparentnosti procesa so jasni. Po prvih informacijah, ki so na voljo o časovnem poteku procesa DNR II, bo kršen 128. člen ZVO-1. Zato vas pozivamo in opominjamo, da dosledno upoštevate predpise o vključevanju javnosti v pripravi

DNR II. Poleg tega vas želimo opozoriti, da javnost obsega poleg upravljalcev naprav tudi druge deležnike. Individualni sestanki z upravljalci so lahko del javne obravnave, vendar le, če je vsebina individualnih sestankov javno znana. Pozivamo, da je ostalim delom javnosti date v procesu DNR II enakopravno možnost vključevanja v pripravo načrta in komentiranje načrta.

Ponori ne smejo vdreti v trgovanje z emisijami.

Že nekaj časa se pojavljajo predlogi, da bi se v EU ETS lahko vključili projekti rabe ponorov. Raba ponorov le odloži potrebne dejavnosti za zmanjšanje emisij, jih pa ne nadomesti:

- Uporaba ponorov dovoljuje višje izpuste iz rabe fosilnih goriv, kar pa ne pripomore k stabilizaciji podnebja.
- Dokazano obstaja neocenjeno tveganje, da se ponori spremenijo v vir toplogrednih plinov in uničijo zmanjšanje emisij h kateremu so pripomogli.
- Najhitrejša vezava emisij CO₂ je dosežena s sajenjem hitro rastočih gozdov v plantažnih nasadih, kar pa ima uničujoč vpliv na biotsko raznovrstnost.
- Odgovornost za morebitne izpuste TGP iz gozdov ostaja na državi, kjer so gozdovi. Stroški zmanjševanja izpustov so lahko tako dražji v prihodnosti.
- Ocena vezave CO₂ v rastlinah je še vedno netočna in draga. Številne študije kažejo, da gozdovi in tla ne vežejo toliko ogljika, kot smo do sedaj domnevali.

Zato ponori ne smejo biti vključeni v trgovanje z emisijami. Pozivamo vas, da to stališče aktivno zastopate na pogovorih o pripravi prihodnjih DNR in reviziji smernice o trgovanju.

Trgovanje z emisijami je le del paketa, ki ne sme uničiti ostalih politik in ukrepov.

Opaziti je, da je razprava o trgovanju z emisijami prevladala nad razpravo o rabi ostalih ukrepov za zmanjševanje emisij TGP in da je ETS postal paradni konj evropske podnebne politike, pogosto pa tudi nacionalnih politik. Opozarjamo vas, da ostali ukrepi zmanjševanja emisij TGP ne smejo utrpeti škode na račun trgovanja. V Sloveniji smo s prostovoljnim vključevanjem naprav v trgovanje uspeli izničiti delovanje CO₂ takse za ta podjetja, prav tako pa nas je razprava o trgovanju z emisijami zaposlila bolj kot npr. razprava o tem, kako zmanjšati rabo energije. To se ne bi smelo dogajati, saj smernice ne dovoljujejo zmanjšanja učinkovitosti ostalih ukrepov zaradi trgovanja z emisijami. Previdni moramo biti zato, ker se ne sme zgoditi, da bi trgovalni sektor edini zmanjševal emisije, medtem ko bi drugi sektorji lahko mirno izničili dosežke trgovanja. To se trenutno dogaja na področju prometa v Sloveniji.

V pričakovanju prvega osnutka DNR II v zakonsko določenem roku vas lepo pozdravljamo!

Lidija Živčič
v imenu Fokus društva za sonaraven razvoj

kontakt: lidija@focus-ngo.org, tel: 041 291091